Hagiografija

Žanrovi

Kronike
Anali (ljetopisi)
Historiae
Vitae
Hagiografija
Pjesništvo
Memoriale
Biografija
Autobiografija

- Za srednji vijek je karakteristično da dolazi do preplitanja žanrova
- Primjerice – povijest koju netko u srednjem vijeku piše ima elemente većine navedenih žanrova

- Kronike: popis povijesnih podataka u vremenskom slijedu

Tip teksta u kojima se pojavljuje pripovjedač

- Širi i slobodniji žanr od anala
- Izravno podučavaju čitatelja

Strukturalno

Postoji početak priče i razvoj, ali uglavnom nedostaje završetak (zatvaranje priče)

- Anali: ljetopisi ili godišnjaci
  - Kronološki prikazi o značajnim događajima
  - Škrte zabilješke popraćene nanizanim godinama
  - Obično ima više autora

  ALI, bez iskazana pripovjedača (ni u 1. ni u 3. licu)

- Historiae – povijesno pripovijedanje koje vodi spoznaji
  - Moralna komponenta (uputiti čitatelja što je dobro, a što loše)
  - Mnogo opsežnije od kronika

- Vitae: biografije
  - Papa, biskupa – gesta episcoporum
  - Pojedinih vladara
  - Svetaca – hagiografija

Memoari i autobiografija

- Memoari – žanr u kojemu autora nalazimo kao politički i društveno svjesnog i aktivnog, angažiranog pojedinca

- Autobiografija – autor je više usmjeren na svoju vlastitu unutrašnjost u kontekstu širih događaja

Što je hagiografija?

- Hagiografija je književna vrsta koja govori o
  - Muci, životu i čudesima svetaca
  - Prijenosu njihovih relikvija

- Najpopularnija književna vrsta u srednjem vijeku
- Većina srednjovjekovnih autora sastavlja živote svetaca
- Kompilira ili prikuplja izvore za hagiografiju

Vrela za proučavanje hagiografije

1. Hagiografski izvori u užem smislu:
   - Sama hagiografija: vitae, translationes, miracula

2. Izvori u širem smislu:
   - Svi izvori (pisani ili materijalni) koji posredno ili neposredno govore o nastanku ili prakticiranju kulta svetaca

Razvoj

- Kao književni žanr razvila se iz ranosrednjovjekovnih zapisa o životima svetaca
  - Martirologiji – popis svetaca i njihova muka
  - Kalendari – slavlje sveca na određeni dan
  - Liturgijski tekstovi – spominjanje svetaca u liturgijskom slavlju
  - Pasionariji – tekstovi s opisom muke sveca

Ranokršćanska hagiografija

- U počecima dvije skupine tekstova:
  - 1. Prikupljeni podaci s raznih strana o pojedinim fragmentima iz života svetaca
  - 2. Biografije svetaca u nizu, napisane od strane jednog autora

Glavni elementi hagiografskih djela

- Životi svetaca
  - Sastoje se od nekoliko temeljnih dijelova:

1. Život
2. Čudesa
3. Mučeništvo i smrt
4. Pronalazak i prijenos kostiju (relikvija) sveca

Predaja

- Hagiografska vrela do nas su došla u više različitih verzija i izdanja
- Izvorno nastaju usmene ili pismene predaje, koje zatim razni autori slažu i nadopunjuju u jednu svetačku legendu, koristeći *topose*
- *Toposi*: stalna mjesta, teme i motivi, koje nalazimo u većini hagiografija

Npr. u hagiografiji o franjevačkim svecima čest je topos propovijedanja pticama

Po uzoru na sv. Franju

Bolandisti

- Bolandisti su udruženje znanstvenika koje se bavi izdavanjem i obradom hagiografskih vrela
- Izvorno su okupljali isusovce
- Nazvani prema osnivaču isusovcu Jeanu Bollandu (Bollandusu) (1596.-1665.)

- Od prve polovice 17. stoljeća
  - Skupljaju i obrađuju hagiografska vrela
  - Najraniji metodološki pokušaji kritičke hagiografije

Acta Sanctorum

- "ACTA SANCTORUM": najvažnija publikacija bolandista
- Od 1643. taj projekt u rukama Jeana Bollandusa i njegovih suradnika
- Cilj projekta: kritička izdanja **SVIH** hagiografskih tekstova
- Ideju začeo nizozemski isusovac Heribert Rosweyde (1569.-1629.); nakon njegove smrti rad nastavlja Bolland
- Bollandov pomagač Godfrey Henschen (1601.-1681.) – intenzivira istraživanja

- Do 1794.

I. serija – 53 sveska (sveci od 1. siječnja do 14. listopada)

*nakon ukinuća isusovaca krajem 18. stoljeća (1773.) rad su privremeno nastavili premonstratenzi (do obnove isusovačkoga reda 1814.)

II. novu seriju nastavljaju izdavati isusovci 1845., a do 1867. izdan je 61 svezak

http://www.documentacatholicaomnia.eu/

http://www.documentacatholicaomnia.eu/25_90_1643-1925-_Acta_Sanctorum.html

Hagiografija o sv. Ivanu Trogirskom

Život sv. Ivana Trogirskog

Do nas je ova hagiografija došla u više različitih rukopisa i tiskanih izdanja

- Prvi životopis:
  - Anonimni autor (živio u doba sv. Ivana)
  - Nakon svečeve smrti (nakon 1111.)
- Drugi životopis:
  - Autor Treguan (trogirski notar i arhiđakon, pa trogirski biskup 1206.-1254.)
  - 1203.
- Treći životopis:
  - Humanist Ivan Statilić – tiska životopis u XVI. st.

- Ivan Lučić:
  - *Joannis Lucii Vita b. Joannis confessoris et ejus miracula, cum notis*, Romae, 1657.
  - Ponovno objelodanjuje Statilićev životopis – to je najkompletnije izdanje

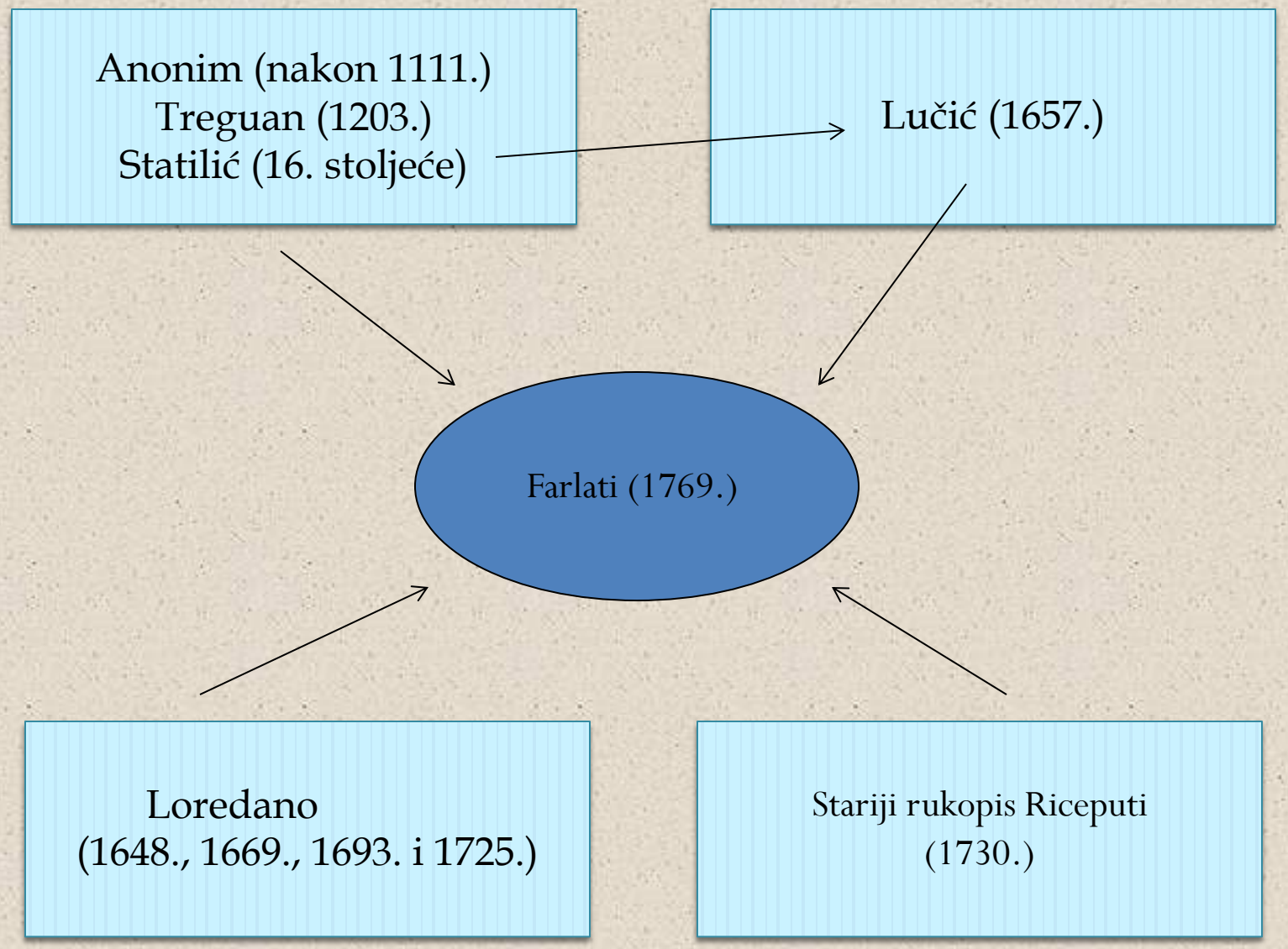
* Francesco Loredano sastavlja *Vita di san Giovanni vescovo Traguriense* (izdanja 1648., 1669., 1693. i 1725.)

* Philipo Riceputi – na temelju starog rukopisa sastavlja životopis prije 1730.

Sv. Ivan prema Farlatijevom izdanju

- Daniele Farlati i njegovi suradnici Philipo Riceputi i Jakov Coleti
  - Djelo *Illyricum sacrum*, sv. I.-IX.
  - Povijest Trogirske biskupije u IV. sv.
  - Donosi i hagiografiju o sv. Ivanu Trogirskom

- Farlati donosi svoje izdanje koje uključuje ranija izdanja ove hagiografije, ali donosi i svoje komentare u bilješkama

Anonim (nakon 1111.)
Treguan (1203.)
Statilić (16. stoljeće)
Lučić (1657.)
Farlati (1769.)
Loredano
(1648., 1669., 1693. i 1725.)
Stariji rukopis Riceputi
(1730.)

Illyricum sacrum

- Illyricum sacrum (obično se na djelo referira samo s: Farlati)
  - Crkvena, politička i kulturna povijest biskupija na području Ilirika (hrvatski krajevi, zapadni Balkan i dio južne Europe)
  - Utemeljenje biskupije, razvoj, ustroj, privreda, crkve, samostani, sveci, relikvije
  - Autori: isusovci Philipo Riceputi (1667.-1742.), Daniele Farlati (1690.-1773.) i Jakov Coleti (1734.-1827.)
  - Mnogobrojni kasniji suradnici: pr. Pacifik Bizza (1696.-1756.) i Frane Bulić
  - Djelo u osam svezaka + 1 Bulićev
  - Uključuje i IZDAVANJE IZVORA s komentarom

HDA 7

ILLYRICI SACRI

TOMUS PRIMUS.

ECCLESIA SALONITANA

Ab ejus exordio usque ad Sæculum quartum Æræ Christianæ,

AUCTORE

DANIELE FARLATO

PRESBYTERO SOCIETATIS JESU.

VENETIIS, MDCCLI.

Apud Sebastianum Coleti.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Farlati stavlja sv. Ivana na prvo mjesto u popisu trogirskih biskupa

- Sv. Ivan je prvi trogirski biskup čije su ime i život pouzdano utvrđeni i poznati

Farlatijevo izdanje obuhvaća tri dijela:

- Pars prima auctore Anonymo
- Pars secunda Auctore Treguano Archidiacono Traguriensi
- Additamenta ad Vitam B. Joannis Traguriensis episcopi

Sveci

1. Apostoli
2. Mučenici
3. Priznavatelji (*confessores*)

Dio I., poglavlje I. – Život

- Okolnosti izbora za biskupa
  - Puk ga je htio – glas naroda
  - Papinski legat ga želi za biskupa
- Karakterne crte
  - Ivan je blag
  - Plemenita roda
  - Pun znanja
  - Izvrsna ponašanja

- Lažna skromnost
  - Ivan je nesretan zbog svog izbora za biskupa
  - Pa zbog toga prvo odbija imenovanje
- Prihvaća jer shvaća da se Božja odluka ne može promijeniti

Dio I., poglavlje II. – Život i mučeništvo

- Ivanov život dok je bio biskupom
  - Post
  - Molitva
  - Bdijenje
  - Milosrdna djela
  - Rječit u propovijedi
  - Izbjegava slavu
  - Ima naklonost puka

Dio I., poglavlje III. – Čudesa

- Kristološki toposi
- Ivan stvara vino nakon što grožđe nije rodilo
- Hodanje po vodi
  - Za vrijeme puta u Šibenik doživljava brodolom
  - Suputnici se spašavaju plivajući
  - Ivan hoda po vodi
  - Na njegovu zapovijed lađa izranja neoštećena

Dio I., poglavlje VII.

- Velika pozornost pridaje se posmrtnom djelovanju
- Pred smrt Ivan moralizira

«Ne polažite nadu u ovozemaljsko bogatstvo, ni u slavu, od koje nitko, kada umre, neće ponijeti ništa niti će svjetovna slava seliti s njime. Goli smo, naime, izašli iz majčine utrobe [Job 1,21] i bez sumnje ćemo se goli vratiti onamo, ne noseći sa sobom ništa osim vrlina ili grijeha. Što god, naime, čovjek bude sijao, to će umirući žeti.»

- Pokazuje brigu za biskupiju

Dio II., poglavlje I.

- Zagrobni život
  - Kult smrti
  - Prijenos kostiju
- Pronalazak kostiju u katedrali sv. Lovre
  - Zaboravljeni svetac prikazuje se skromnom čovjeku tri puta
  - Kult sveca potvrđuje kult katedrale

